

Fred Omvlee
Jan Andries de Boer
Piet van Die

VAN ELVIS-VIERING TOT U2-DIENST

HET GEBRUIK
VAN POPMUZIEK
IN DE KERK

Van Elvis-viering tot U2-dienst

Fred Omvlee, Jan Andries de Boer en Piet van Die

**VAN
TOT ELVIS-VIERING
U2-DIENST**

**HET GEBRUIK
VAN POPMUZIEK
IN DE KERK**

KokBoekencentrum Uitgevers • Utrecht

Beste lezer,

Graag hadden we u in dit boek veel meer laten proeven van de prachtige songteksten die er zijn. De rechthebbenden vroegen echter voor de overname van kleine citaten grote bedragen, zodat dit onbetaalbaar werd. Gelukkig hebben we ruimte gevonden enkele teksten wel op te nemen, dankzij een subsidie van de Protestantse Kerk in Nederland.

We raden iedereen aan de songs die genoemd worden en niet afgedrukt zijn zelf op te zoeken op www.songteksten.nl.

De uitgever

Beluister alle nummers uit dit boek via Spotify:
www.sptfy.com/vanelvisvieringtutuzdienst

Boekverzorging: Andries Mol

ISBN 978 90 239 5524 5

NUR 707

© 2019 KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht

Alle rechten voorbehouden

KokBoekencentrum Uitgevers vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

INHOUD

1 Een radiointerview	7
2 Een kleine theologie van de popmuziek (Piet van Die)	19
3 Crying in the Chapel: Elvis Presley (Fred Omvlee)	33
4 Tussen Sin and Redemption: Johnny Cash (Piet van Die)	47
5 I still haven't found what I'm looking for: U2 (Jan Andries de Boer)	71
6 Hier ben ik heilig, dit is mijn kerk: Bløf (Jan Andries de Boer)	89
7 Mag ik dan bij jou? Top2000-kerkdiensten (Fred Omvlee)	105
8 En vele anderen...: artiesten die geschikt zijn voor muziekdiensten	125
Bob Dylan 125 - Paul Simon 129 - Leonard Cohen 133 - Santana 136 - Nick Cave 141 - Neil Young 145 - En vele anderen... 150	

1 EEN RADIOINTERVIEW

In dit hoofdstuk een eerste kennismaking met de schrijvers en het thema van dit boek. Fred, Jan Andries en Piet werden in april 2018 in de studio van RTV Ridderkerk geïnterviewd door Bob den Breeijen tijdens zijn radioprogramma 'De B-Kant'.

Bob: Goedenavond, luisteraars. Deze keer een special, want we gaan het hebben over religie en popmuziek. Tegenover mij zitten drie dominees die popdiensten hebben georganiseerd. Zouden jullie je even voor willen stellen?

Fred: Ik ben Fred Omvlee, dominee bij de marine. Maar al eerder was ik dominee in Monnickendam en daar heb ik mijn liefde voor Elvis in de kerk laten opbloeien en sindsdien ben ik ook Elvis-dominee.

Jan Andries: Jan Andries de Boer, gemeentepredikant in Winkel, in de kop van Noord-Holland en sinds twaalf jaar doe ik rockdiensten met muziek van U2, Bløf en een enkele keer Santana.

Piet: Piet van Die, predikant in Papendrecht. Mijn muziekheld is Johnny Cash. Ik organiseer dus Cash-kerkdiensten.

Bob: Vaak hoor je dan van: dominees zijn stoffige oude mannen die alleen maar psalmen willen horen, maar popmuziek... Hoe is dat zo gekomen?

V.l.n.r. Jan Andries de Boer, Piet van Die en Fred Omvlee in poptempel Paradiso.

Fred: Ja, popmuziek past bij mij vanaf mijn vroege jeugd. Ik ben keurig gereformeerd opgegroeid met inderdaad psalmen en gezangen in de kerk, maar thuis luisterde ik toen nog naar Postbus 1965 met Krijn Torringa. Daar stuurde ik zelfs verzoeknummers naartoe en dan was ik heel blij als mijn verzoeknummer werd gedraaid. Kortom, popmuziek hoort er vanaf mijn vroege jeugd bij. Eerst Abba, maar toen Elvis doodging, ontdekte ik ook die mooie oude fifties-muziek.

Bob: Jan Andries, van welk soort diensten moeten de mensen jou kennen? En wat heb je dan met popmuziek?

Jan Andries: Nou, laat ik eerst beginnen bij de vraag ‘Wat heb je met popmuziek?’, want dat is iets wat ook in mijn vroege jeugd is begonnen. Ik denk dat ik zo’n jaar of negen was toen ik met de cassette recorder van mijn vader alle hits van de radio ging opnemen. Ik wilde ook al gauw eigenlijk diskjockey worden. Het is trouwens leuk om te vertellen: ik ben zelf ook domineeszoon en degene die in ons

huis de popmuziek binnen heeft gebracht is mijn vader. Dus ik was niet de pionier bij ons thuis...

Bob: Jij doet Bløf en U2?

Jan Andries: Ik ben begonnen met U2. Het is nu ruim twaalf jaar geleden dat ik een U2-dienst deed. Ik was kort daarvoor bij de Vertigo-tour van U2 in de Arena. Ik beleefde dat concert als een soort kerkdienst. En ja, toen werd eigenlijk het idee geboren: misschien is het dan ook wel mogelijk om, als er dan allerlei kerkelijke elementen in zo'n rockconcert zitten, dat ook om te draaien: dat je dus die rockmuziek naar de kerk haalt. Eigenlijk is een rockdienst een gewone kerkdienst, alleen gebruik ik geen psalmen en gezangen, maar nummers van een band. En dat was dus in eerste instantie U2, maar toen die dienst succesvol was kreeg ik al meteen de vraag van: wat wordt de volgende? En toen ik een nummer van Bløf hoorde dat heel erg passend was, ben ik me daarin gaan verdiepen.

Bob: En welk lied was dat?

Jan Andries: Dat was het nummer *Welkom thuis*. Dat staat op hun album 'Boven' en toen ik dat hoorde, deed me dat heel erg denken

Hoes 'Boven' van Bløf.

aan de gelijkenis van de verloren zoon. En ik heb later met Peter Slager gesproken, de tekstschrijver van Bløf, en die bevestigde dat dat zijn inspiratie was. Terwijl hij niet eens een christelijke achtergrond heeft! Bij U2 zit er echt een stuk christelijk geloof achter, en dat wil ook uitgedragen worden. Bij Bløf is dat heel anders. Ik denk wel dat je kunt zeggen dat de nummers van Bløf een soort religieuze laag hebben.

Bob: Dus je gebruikt het geloof, maar niet per se het christelijk geloof?

Jan Andries: Dat klopt. Het is dus een soort religieuze laag die wel christelijk te duiden valt en daar ben ik dan ook heel eerlijk over. Ik zeg dat ook aan het begin van zo'n dienst. Ik ga niet doen alsof ze christelijk zijn, maar ik leg het wel christelijk uit en ik doe dat overigens met de zegen van Bløf.

Fred: Je kunt dus popmuziek gebruiken ondanks dat het niet christelijk of zelfs maar religieus bedoeld is. Ik maak Elvis bijvoorbeeld ook niet heiliger dan hij is, ik laat het gewoon voor zich spreken. De kracht van muziek en tekst staat al op zichzelf en volgens mij mogen we als dominees dat gewoon gebruiken, we mogen gewoon muziek de kerk binnenhalen, net zoals dat vroeger ook gebeurd is.

Piet: Dat is ook het mooie van de Top2000-diensten. Die bestaan vaak ook uit niet-religieuze songs die binnen de setting van een kerkdienst ineens een extra lading krijgen. Jij bent daar ooit mee begonnen, Fred...

Fred: Ja, ook als verlengstuk van het werken met Elvis. En in mijn werk met militairen bij de marine ga ik ook voor in bezinningsdiensten. Daar komen mensen op af die niet-gelovig zijn, maar die wel even op zondagochtend een momentje willen nadenken over thuis, een kaarsje aan willen steken voor iemand thuis, want we zijn lang

weg. En dan draaien we een mooi nummer wat voor hen betekenisvol is. En dan krijgt het wel een lading. Het wordt religieus, durf ik te beweren, ook al is het zo niet door de zanger of de band bedoeld. Dat is, denk ik, ook de winst van wat wij met z'n drieën – en er zijn gelukkig meer dominees in het land – doen. Wij proberen dat binnen te halen, met oprechte bedoelingen, waardoor er toch een nieuwe brug geslagen wordt.

Piet: Dat gebeurt bij *The Passion* ook. Voor het vertellen van het lijdensverhaal van Christus worden allerlei niet-religieuze songs gebruikt die dan ineens een extra lading krijgen.

Bob: Jullie eigen – hoe moet ik dat noemen – volgelingen of kudde of wat je wilt, wat vinden die van jullie diensten? En komen er dan meer buitenstaanders binnen?

Piet: Ja, ik merk dat zelf heel duidelijk. In de laatste dienst die ik had in Papendrecht waren er mensen uit Vlissingen, Lunteren, Amsterdam, Den Haag... Dat zijn eigenlijk toch wel *diehard* fans van Johnny Cash, want anders maak je die hele reis niet. Maar ook mensen uit de buurt die nieuwsgierig geworden zijn, zie je er.

Er zijn natuurlijk ook mensen die er niks mee hebben, die vinden dat klassieke muziek meer bij de kerk past. Maar je hóeft er niet van houden – van pop of Johnny Cash. Deze diensten zijn voor mij een platform om vogels van diverse pluimage, gelovig of niet, bij elkaar te brengen, rond een goed stuk muziek waarbij je ook een goede boodschap kwijt kunt. En wie er niks voor voelt, die blijft uit zichzelf wel weg.

Jan Andries: Dat geldt inderdaad ook voor mij, temeer daar ik eigenlijk geen compromissen sluit. Dus zowel voor Bløf als U2 werk ik met een band en ik denk dan van: Nou, het is dan wat mij betreft honderd procent kerkdienst, maar ook honderd procent rockconcert.

Bob: Gebruik jij ook live-muzikanten, Fred?

Fred: Soms ja. Elke Elvis-dienst is maatwerk. Het liefst werk ik met een lokaal koor dat dan Elvis-nummers instudeert, of met een lokale band. Maar het komt ook wel voor in de meest minimale vorm, dat ik gewoon YouTube-filmpjes van Elvis gebruik en mensen zelf mee laat zingen, dus de bekende nummers. Of dat ik zelf een paar Elvis-gospels solo zing – een langgekoesterde wens. Ik ben het gaan durven, laat ik het zo zeggen.

Bob: Piet heeft altijd een after-party.

Piet: Ik vraag altijd aan de gemeente waar ik ben: Schenk na de dienst koffie of thee of misschien nog wat anders, want dan kunnen mensen na afloop ook met elkaar in gesprek komen. Mijn band *Cashflow3* speelt ook altijd nog een reeks nummers na de dienst. Er wordt dan zelfs wel gedanst! Maar aan een band hangt natuurlijk wel een prijskaartje.

Jan Andries: Het is in ieder geval zo dat aan een band een hele organisatie vastzit en in het geval van *U2two* – zo heet de band die speelt in de U2-diensten –: dat is een zeer goede U2-band en voor een deel moeten ze er gewoon ook van leven. Dan krijg je een zeer professioneel gebeuren en dat is ook heel fijn.

Bob: Piet, hoe is het bij jou allemaal begonnen, met de muziek?

Piet: Ik ben nog opgegroeid in de tijd dat Radio Veronica het populairste radiostation was. Jongeren luisterden de hele dag door naar Veronica, ik ook. Maar ik herinner me nog één specifiek ding – dat heeft niets met Veronica te maken –: oudere nichtjes en neefjes van mij hielden al van popmuziek. Op een zeker moment zag ik bij een van hen een singletje van de Beatles liggen: *Eight Days a Week*. En het klonk fantastisch!

Hoes singletje 'Eight Days a Week' van The Beatles.

Ik vond het prachtig! Toen ik de Beatles ontdekte, was ik een jaar of negen. Dus ja, dat was wel een belangrijk markeringspunt voor mij... Nou ja, dan vat je die liefde op en je komt van 't een in 't ander. Je gaat op een gegeven moment plaatjes kopen, je blijft luisteren. Johnny Cash, mijn held, kwam eigenlijk pas weer later in beeld, dat was zo rond die gevangenisalbums.

Bob: '68, '69...

Piet: Daarna is mijn belangstelling voor Cash ook weer weggezaakt, hoor. Want Johnny Cash maakte later toch wat slechte albums. Hij ging voor mij pas weer een rol van betekenis spelen bij het verschijnen van de *American Recordings*. Dat pakte me weer helemaal. Toen ben ik ook terug gaan luisteren naar met name de gospelkant van Johnny Cash. Maar het begon dus allemaal met dat singletje van de Beatles.

Bob: De eerste keer dat je Elvis ontdekte, was dat echt compleet van: wauw, wie is die man?

Hoes singletje 'Don't be cruel' en 'Hound Dog' van Elvis.

Fred: Ja, want toen hij in 1977 overleed was ik elf jaar en het NOS-journaal herinner ik me nog. Toen hoorde ik ineens *Don't be cruel* en *Hound Dog* en *Blue Suede Shoes* en toen sprong de vonk over naar die vroege rock-'n-roll. En de gospels, daar moest ik nog niks van hebben. Die vond ik maar zoetsappig. Die heb ik pas later als dominee, toen ik een jaar of vijfendertig was, leren waarderen.

Bob: Elvis en Johnny Cash wilden natuurlijk eigenlijk eerst gospels opnemen, maar zijn toch op wereldse muziek overgegaan omdat de platenmaatschappijen...

Fred: Nou, Elvis heeft duidelijk die beide invloeden. Hij wilde graag die gospelkant op. Hij heeft ook een keer gesolliciteerd bij zo'n *gospel quartet*, maar zijn stem paste niet in die close harmony. Maar hij was – laten we ook eerlijk zijn – ook gewoon die arme jongen die dolgraag die hit wilde scoren. Daardoor kon hij meteen een huis kopen voor zijn moeder.

Bob: Zijn er nog meer diensten van andere dominees?

Fred: Piet had het al even over de Top2000-kerkdiensten. Ik ben zo onbeschaamd om te zeggen dat ik dat bedacht heb. Op een gegeven

Radiomaker Bob den Breeijen.

moment was ik bij het Top2000-journaal in studio *Beeld en Geluid* om te vertellen over Elvis en toen voelde ik hoe die sfeer daar was in dat gezellige Top2000-café. Toen dacht ik: Wauw, ja, dit voel ik ook, die popmuziek van vroeger, die verbindt. Mensen halen herinneringen op, herkennen elkaar en toen dacht ik: Hé, is het niet leuk om een Top2000-kerkdienst te beginnen? Nou, dat is nu vier, vijf jaar geleden gelanceerd en afgelopen december waren er 120 Top2000-kerkdiensten door het hele land. En de grap van de Top2000-kerkdienst is natuurlijk dat je daar alle popmuziek in kunt gebruiken waar mensen door geïnspireerd raken. Dus van Leonard Cohen tot Abba, U2 tot Claudia de Breijj...

Bob: Ik heb er drie meegemaakt. Je ziet dan toch weer veel verschillende mensen naar die kerk komen. Piet, bij jou in de kerk heb ik dat gezien.

Piet: Ja. Wij organiseren dat samen met Alblisserdam. We hebben het een keer in de kerk gedaan, toen in het theater en nu de laatste keer ook weer in de kerk trouwens.

Bob: Voortaan maar weer gewoon in de kerk laten. Dat geeft toch weer dat extra gevoel erbij. Naar het theater kun je altijd gaan, denk ik.

Fred: Dat vind ik mooi om te horen, die combi. Want daar hou ik namelijk ook wel van. Juist een kerkgebouw heeft iets. En popmuziek heeft iets, en samen zal dat heel spannend worden.

Piet: Ik heb ook weleens een Johnny Cash-dienst in het theater gedaan. Ik dacht aanvankelijk: een theater verlaagt de drempel voor veel mensen. Maar dat is niet zo. Je haalt net zoveel mensen binnen een kerk als in een theater.

Fred: Volgens mij willen veel mensen graag naar een kerkdienst, alleen de gewone diensten die zijn eigenlijk te afstandelijk. Mijn persoonlijke gevoel is: juist doordat ze weten dat U2 of Johnny Cash of Elvis of Top2000-muziek gedraaid wordt, dan is er een brug. Iemand heeft weleens gezegd: Als ik weet dat Elvis welkom is in de kerk, dan ben ik ook welkom, met m'n leren jackie en met m'n tattoos, met m'n echtscheiding. Dat vind ik een ontroerende gedachte, eerlijk gezegd.

Jan Andries: Een ander aspect is dat de psalmen en de gezangen gewoon niet aansluiten bij het levensgevoel van de meeste mensen.

Bob: Ja, maar bij psalmen heb je natuurlijk ook vaak dat het ouderwets taalgebruik is.

Fred: Daar is ook niets mis mee en dat zeg ik ook graag. Het is prachtig en hou het zo en geniet ervan, maar sluit popmuziek en popdiensten ook niet uit.

Piet: Je vroeg: Wat zijn andere artiesten die je kunt gebruiken? Het lijkt mij ook nog weleens leuk om – dat zou je misschien ook niet verwachten – iets te doen met Rowwen Hèze. Die hebben een aantal jaren geleden een prachtige cd gemaakt, *Hemel op Aarde*.

Bob: Zo wil ik even het voorbeeld van Stef Bos aanhalen met *Papa*. Die zingt dan over z'n vader: 'Jij gelooft in God dus jij gaat naar de hemel, en ik geloof in niets, dus we komen elkaar na de dood nooit meer tegen'. Tegenwoordig zingt hij dat niet meer. Hij zingt tegenwoordig: 'Ik geloof in íets, dus we komen elkaar misschien na de dood weer tegen'.

Fred: Mooi. Want ik vond dat ook te hard, zoals hij dat eerst zong. Want we komen allemaal gewoon in de hemel, geloof ik.

Bob: In de hallen van Odin in Walhalla kunnen we natuurlijk ook zitten. Ja, je weet het allemaal niet. We merken het wel.

Fred: God heeft vele namen.

Veel popsongs bevatten een religieuze laag. Geen wonder dat popmuziek steeds vaker een plek krijgt in kerkelijke vieringen. Bekend zijn de Top2000-diensten en de Elvis-vieringen.

In dit boek gaan de auteurs dieper in op de religieuze inhoud van popmuziek en de waarde daarvan voor de kerk. Er blijken veel artiesten te zijn van wie de muziek een plek kan krijgen in kerkdiensten, zoals BLØF, U2, Johnny Cash, Nick Cave en Bob Dylan. Het boek beschrijft hoe je een kerkdienst rond popmuziek inricht en voorbereidt, en bevat daarnaast een kleine theologie van de popmuziek.

Fred Omvlee (1965), marinepredikant, organiseert diensten rond Elvis Presley en Top2000-diensten. Jan Andries de Boer (1961) predikant te Winkel, organiseert diensten met muziek van U2 en BLØF. Piet van Die (1955) predikant te Papendrecht, organiseert diensten rond Johnny Cash.

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT